

Veggspjöld

sem sögulegar heimildir

Dæmi úr Landbúnaðarsafni

Drög gerð í júlí 2014

Bjarni Guðmundsson

Formáli

- Snemma hófu framleiðendur vöru að nota fagurgerð og litrík spjöld til kynningar og fræðslu.
- Framleiðendur búvéla voru engir eftirbátar annarra í þessu efni, nema síður væri.
- Líklega komu fyrstu veggspjöld tengd landbúnaði til sögu hérlandis um og upp úr 1920.
- Hugsanlega hefur Búsáhaldasýningin í Reykjavík sumarið 1921 verið fyrsti vettvangur þeirra.

Sögulegt gildi spjaldanna

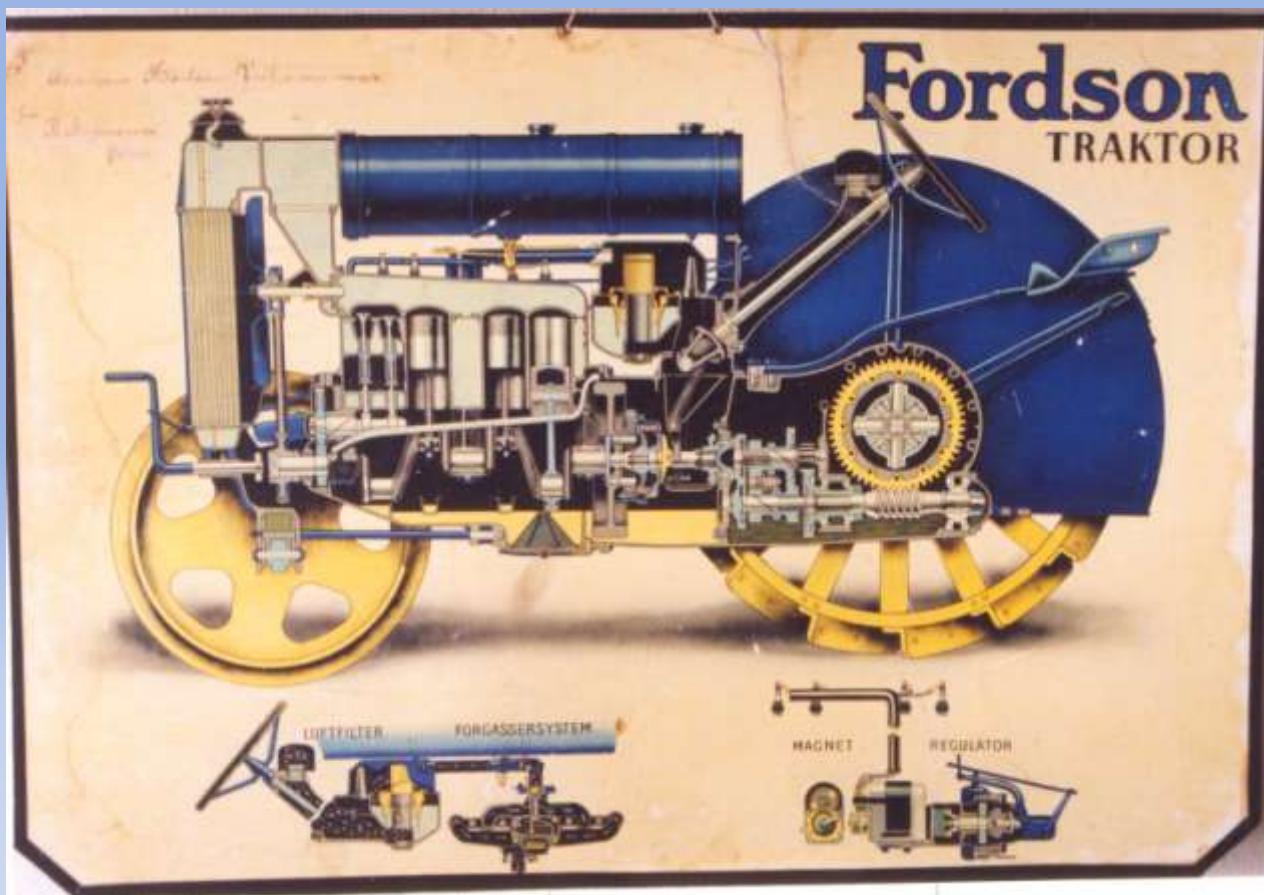
- Gildi spjaldanna liggur í gerð þeirra því að :
 - mjög er vandað til mynd- og textagerðar
 - spjöldin eru litrík og því falleg mörg hver
 - spjöldin sýna nýjungar með skýrum hætti.
- Við hlið gripanna sjálfra gefa kynningarspjöld um þá miklar upplýsingar; geta jafnvel komið í stað gripanna og
- . . . veitt áhorfandanum engu minni upplifun og fræðslu en gripirnir sjálfir.
- Því eru veggspjöld verðmætur safnkostur sem rétt er að varðveita og nýta . . .

Spjöld í Landbúnaðarsafni

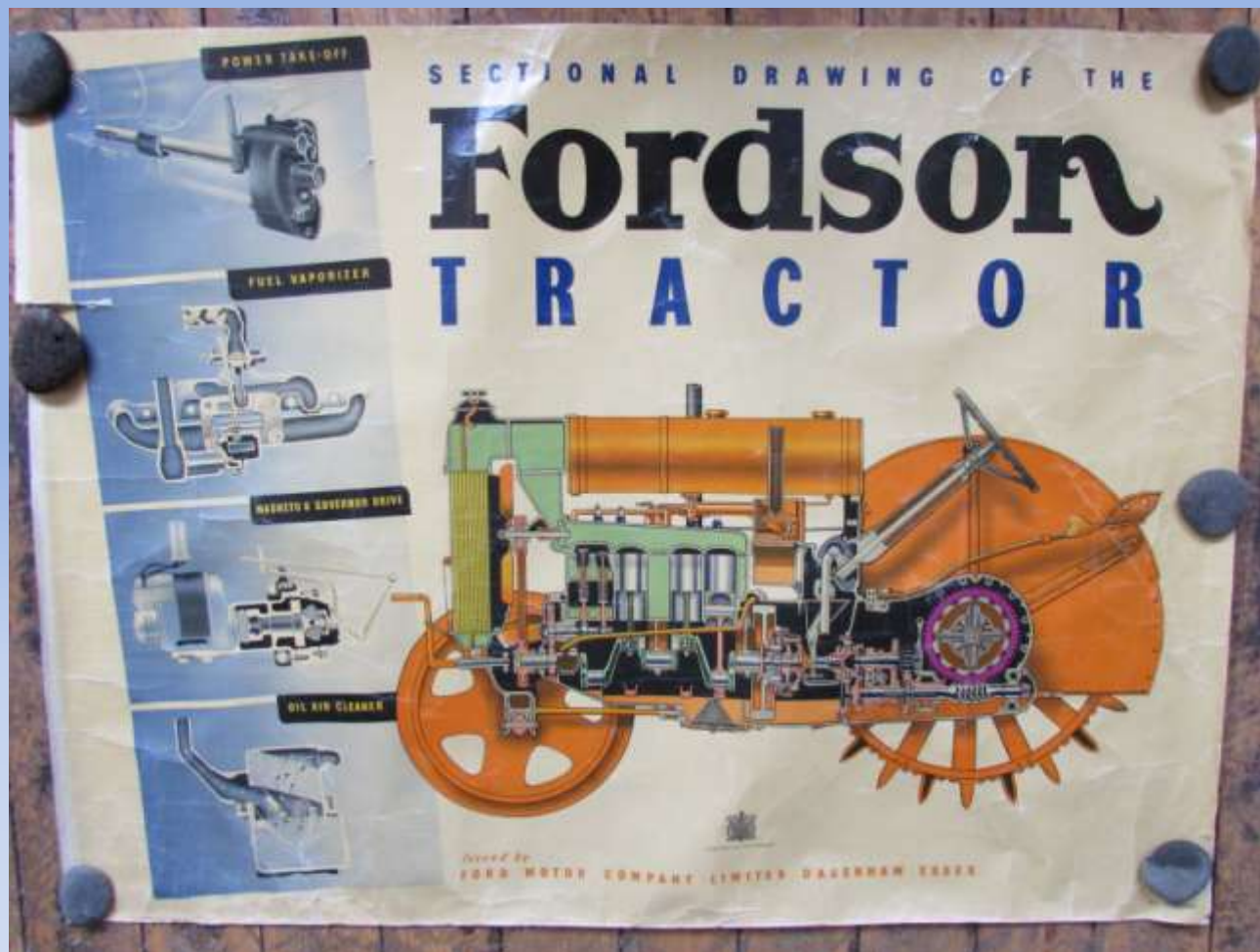
- Í Landbúnaðarsafni eru til nokkur veggspjöld með fróðleik um verkfæri, búvélar og önnur mikilvæg rekstrarföng landbúnaðar.
- Mörg spjaldanna eru komin úr pússi Bændaskólans á Hvanneyri, þar sem sum þeirra voru notuð til kennslu.

Elstu spjöldin

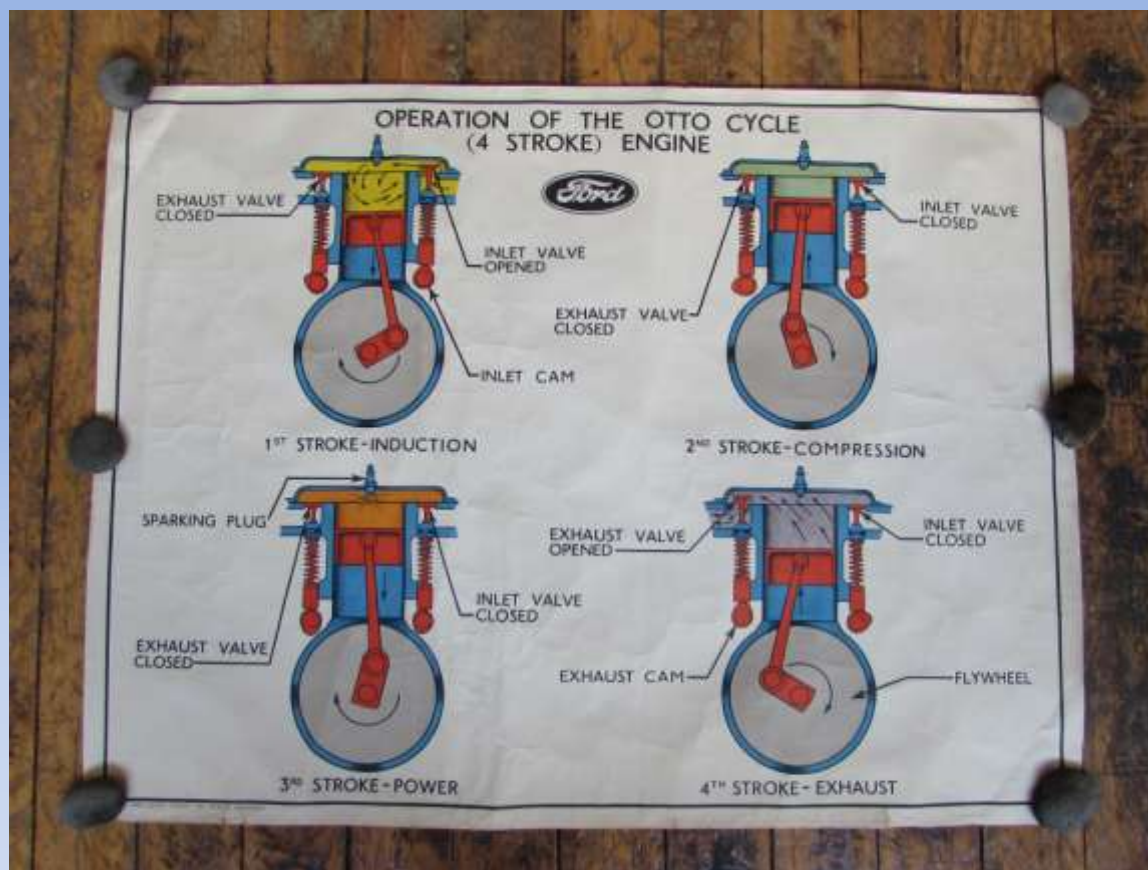
- Elstu veggspjöldin, sem safnið á nú, eru um Fordson og Herkules.
- Fordson-veggspjaldið er elsta dráttarvéla-kynningarspjaldið.
- Hér á eftir birtum við fáeinar myndir af Fordson-spjöldum í Landbúnaðarsafni.

Spjaldið er líklega frá því um 1920 og er sennilega gjöf Páls Stefánssonar frá Þverá, þá umboðsmanns Ford á Íslandi, til vinar hans Halldórs Vilhjálmssonar skólastjóra á Hvanneyri. Það má ráða af árituninni á spjaldinu sem sjá má efst í vinstra horni spjaldsins. Spjaldið sýnir þverskurð þessarar frumdáttarvélar með skýrum hætti og dregur fram atriði sem verksmiðjunni þótti sérstök ástæða til að benda á: lofthreinsarann, blönduniginn, hraðkveikjuna og gangráðinn ...

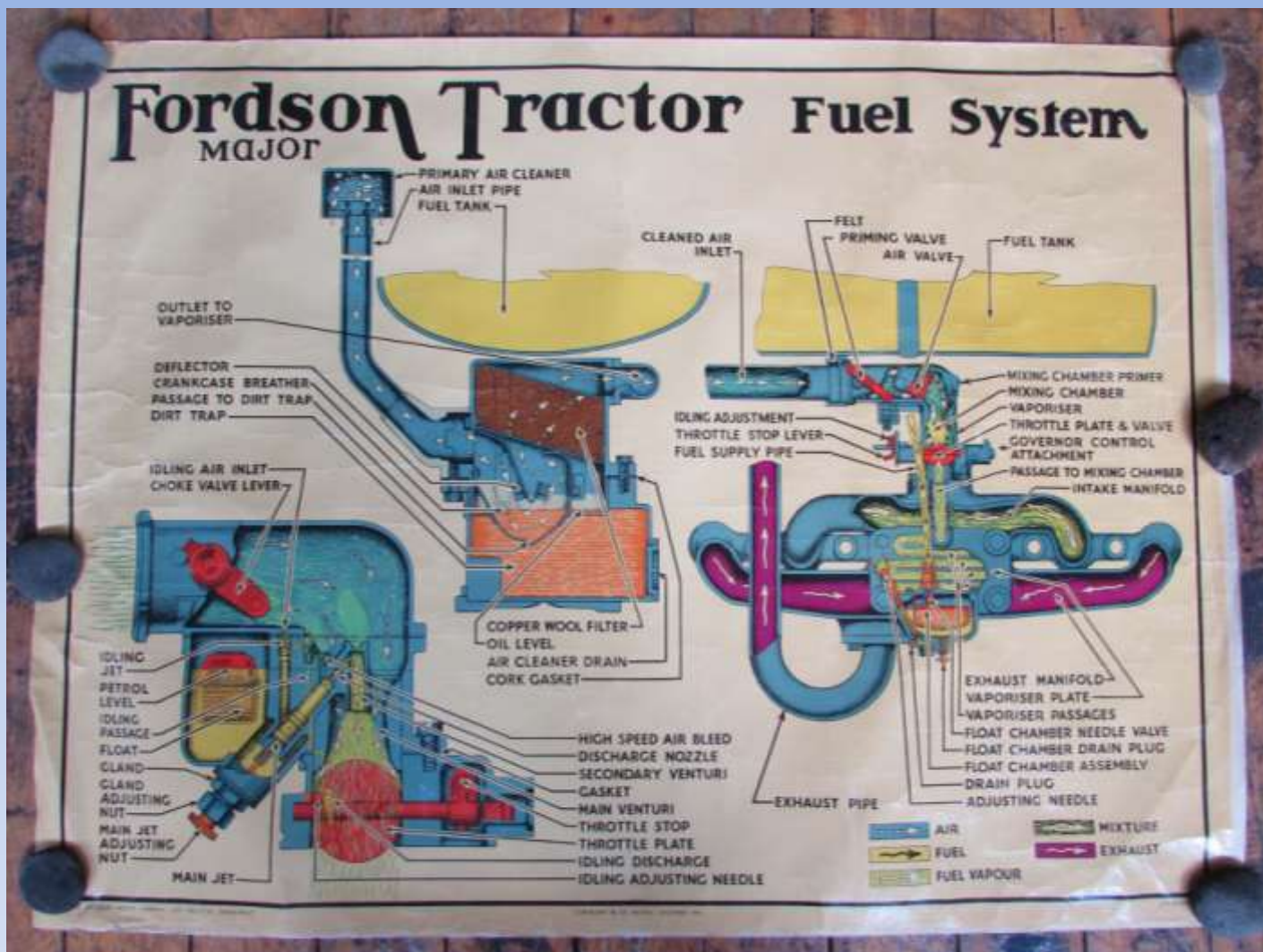
Næst er yngra spjald, líklega frá því laust fyrir síðara stríðið. Ekki er ártal finnanlegt á spjaldinu. Veitið athygli litnum á dráttarvélinni!

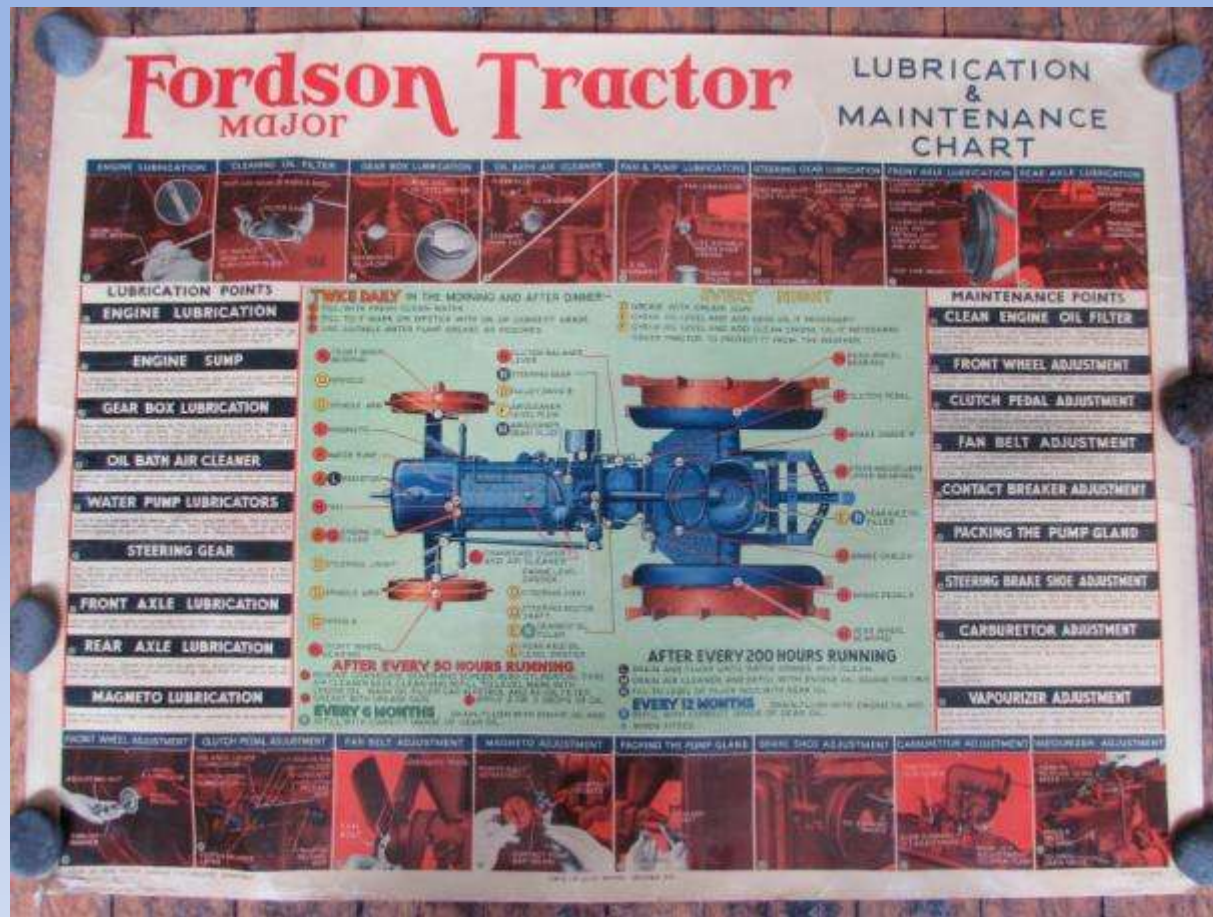
. . . En svo vildi Ford líka fræða menn um grundvallaratriði fjörgengisvélarinnar. Það var engum nemanda vorkunn að skilja og nema þau fræði með þessa mynd fyrir augum. Hún er fullgild enn þann dag í dag . . .

Þá er kominn til sögunnar Fordson Major, spjaldið er ársett 1945. Dregin eru fram nokkur nýmæli, svo sem framöxulsbreikkun, fótbremsa, aflúttak og dráttarbiti. . .

Spjaldið er ársett 1941 og sýnir eldsneytiskerfi Fordson Major í miklum smáatriðum en með rækilegum skýringum.

Spjaldið er ársett 1945. Það sýnir smur- og viðhaldsatriði sem gæta þurfti á Fordson Major. Í myndum og textum er með mjög greinargóðum hætti sýnt hvernig dráttarvélin skyldi hirða.

Um spjöldin

- Öll eru spjöldin orðin nokkuð velkt, eins og á myndunum má sjá.
- Þau hafa sýnilega verið höfð á vegg, göt á hornum vitna um það.
- Líklega hafa þau verið notuð við kennslu:
 - í hinu almenna búnaðarnámi á Hvanneyri og
 - á vélanámskeiðum sem haldin voru hvert vor þar á fyrstu árum heimilisdráttarvélanna...

Áhrifin

- Tækni hefur heillað marga unga menn
- Vafalaust hafa spjöldin heillað unga búfræðinema á Hvanneyri og vakið áhuga þeirra á dráttarvélum og aflvæðingu
- Spjöldin áttu því sinn þátt í því að sveitirnar vélvæddust, afköst búanna uxu og framleiðni vinnunnar óx – við minna álag!

Að endingu

- Myndaröð þessi er tekin saman til fróðleiks og skemmtunar lesendum heimasíðu Landbúnaðarsafns
- Um bráðabirgðaútgáfu er að ræða
- Lumi lesandi á áhugaverðu veggspjaldi þiggjum við gjarnan að heyra um það
- bjarnig@lbhi.is og GSM 844 7740